

IRAK ÜLKE RAPORU
(Meyve Sebze Mamulleri Sektörü Açısından)

ULUDAĞ İHRACATÇI BİRLİKLERİ
GENEL SEKRETERLİĞİ
ARGE ŞUBESİ

Haziran 2026

İçindekiler

ÜLKE PROFİLİ	4
Coğrafi Konum.....	4
Siyasi ve İdari Yapı.....	4
Nüfus ve İstihdam	5
Doğal Kaynaklar ve Çevre	5
GENEL EKONOMİK DURUM	6
Temel Ekonomik Göstergeler	6
DIŞ TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ	7
Genel Durum	7
Başlıca İhracat Gerçekleştirilen Ülkeler (1.000 \$).....	8
Başlıca İhracatı Gerçekleştirilen Ürünler (1.000 \$)	8
Başlıca İthalat Gerçekleştirilen Ülkeler (1.000 \$).....	10
Başlıca İthalatı Gerçekleştirilen Ürünler (1.000 \$)	10
TÜRKİYE İLE TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ	12
Genel Durum	12
Türkiye – Irak Dış Ticaret.....	12
Türkiye'nin Irak'a İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 \$)	12
Türkiye'nin Irak'tan İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 \$).....	14
IRAK MEYVE SEBZE MAMULLERİ PAZARI	15
Dış Ticaret.....	15
Başlıca MSM İhracatı Yapılan Ürünler (1000 \$).....	15
Başlıca MSM İthalatı Yapılan Ürünler (1000 \$).....	17
Türkiye'nin Irak'a Meyve Sebze Mamulleri İhracatı	18
PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	19
Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları	19
Dağıtım Kanalları.....	21
Tüketici Tercihleri.....	22
Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler.....	23
Kamu İhaleleri.....	24
PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR	25
İş Kültürü.....	25
Para Kullanımı.....	26
Pasaport ve Vize İşlemleri.....	27
Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri.....	28

Yerel Saat	29
DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER	29
Dış Ticaret Mevzuatı	29
Gümrük Tarifeleri	31
İç Vergiler	33
Kurumlar Vergisi.....	33
Kişisel Vergilendirme	34
Vergi Mukimliği.....	34
Serbest Bölgeler	36
Dolaylı Vergiler (Gümrük Vergisi, Özel Tüketim Vergisi, KDV, Çevre Vergileri vb.) .	37
Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar.....	37
Test Etme, Muayene ve Belgelendirme	38
Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme	40
Teknik Engeller	40
KAYNAKÇA	42

ÜLKE PROFİLİ

Resmi Adı	Irak Cumhuriyeti
Yzlm (kara)	434.128 km ² (Dünya Bankası)
Başkent	Bağdat
Nüfusu (2026)	46.640.000 (IMF)
Başlıca Şehirleri	Bağdat, Basra, Musul, Kerkük, Erbil
Para Birimi	Irak Dinarı

Coğrafi Konum

Irak'ın Türkiye ve İran sınırına yakın bölgeleri dağlıktır. Çoğunlukla düzlük arazilerden oluşan Irak topraklarının %13' tarım alanı, %10'u otlak, %4' orman ve çalılıktır. Yine İran sınırında bataklıklar görülmektedir. En önemli akarsuları, kaynağı Türkiye'den doğan Fırat ve Dicle nehirleridir.

Bölgelere göre değişiklik arz eden bir iklimi vardır. Orta kesimde bulunan başkent Bağdat'ta yıllık sıcaklık ortalaması 23°C olup, en sıcak aylar Temmuz ve Ağustostur. Bu aylarda en fazla sıcaklık 4345°C'dir. Bağdat'ta en soğuk ay 4-16°C ile Ocak'tır. Yağışın en az olduğu aylar 1 mm ortalama ile Haziran-Eylül iken en yüksek yağış ortalamasına sahip ay 28 mm ile Mart'tır.

Siyasi ve İdari Yapı

30 Ocak 2005'te yapılan ilk seğıimlerle, yeni anayasayı yapmakla görevli 275 sandalyeli geğıiş süreci parlamentosu ve hükümeti oluşturulmuştur. Taslak anayasa 15 Ekim 2005'te düzenlenen bir referandumla Anayasa olarak kabul edilmiştir. Kasım 2009'da seğıim kanununda yapılan değıişiklikle Parlamento (Temsilciler Meclisi) ye sayısı 325'e yükseltilmiştir. Milletvekili seğıimleri 4 yılda bir yapılmaktadır. (<https://iq.parliament.iq/en/about/>)

Başbakan yürütmenin başıdır. Cumhurbaşkanının idaredeki rolü büyük lde semboliktir.

Irak, idari olarak 18 vilayetten oluşmaktadır. Valiler, yerel seğıimlerde oluşan İl Genel Meclisi yeleri arasından seğıilmektedir. Sadece başkent Bağdat'ın Valisi Başbakanın nerisi ve

Parlamento onayı ile belirlenmektedir. Valiler aynı zamanda belediye başkanı görevini de yürütmekte olup, Valilikler bünyesinde Belediye birimleri bulunmaktadır.

Nüfus ve İstihdam

2024 yılı itibarıyla nüfusun %60'ını 15-64 yaş grubu, %37'sini 0-14 yaş grubu ve %3'ünü yaşlı insanlar

(65 yaş üstü) oluşturmaktadır. Şehirleşme oranı %72'dir. (Dünya Bankası-2026)

Dünya Bankasına göre, Irak'ın en kalabalık şehri olan Bağdat'ın nüfusu 7,5 milyondur. Verimli arazilere yakınlığı ve başkent de olması nedeniyle Bağdat ve çevresi, nüfusun yaklaşık dörtte birini barındırmaktadır. Bağdat'ı, Musul ve Basra vilayetleri izlemektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Irak petrol ve doğalgaz zengini ülkedir. Petrol, ülke ekonomisinin dayandığı temel sektördür. Ham petrol ihracatı milli gelirin %60'ını, kamu gelirlerinin ise yaklaşık %90'ını oluşturmaktadır. Irak, dünyanın en düşük petrol üretim maliyetine sahip ülkelerinden birisidir.

OPEC üyesi olan Irak'ın (tespit edilmiş) petrol rezervi 145 milyar varildir. Irak rezerv itibarıyla, Venezuela, Suudi Arabistan ve İran'ın ardından OPEC üyesi 4. büyük petrol ülkesidir. Basra, Ceyhan ve Ürdün üzerinden ihracatını yapmaktadır. 2024 yılı Kasım ayı itibarıyla ihracatı 3,3 milyon varil/gündür. (SOMO: <https://somoil.gov.iq/exports>)

Irak ayrıca zengin doğalgaz rezervine de (132 tilyon feet³/3,7 trilyon m³) sahiptir. Irak'ın doğal gaz üretiminin neredeyse tamamı, petrol üretiminin bir yan ürünü olan ilişkili doğal gazdır (associated gas) Petrolle birlikte çıkarılan gaz yeterince değerlendirilemediğinden bir kısmı yakılmakta (flared natural gas), bir kısmı ise elektrik santrallerinde kullanılmaktadır. İhtiyacı karşılamadığından gerektiğinde İran'dan gaz ithalatı da yapılabilmektedir.

-OPEC:

https://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/OPEC_ASB_2021.pdf

-EIA: <https://www.eia.gov/international/analysis/country/irq>

2011-2021 döneminde kişi başına düşen yenilenebilir ülke içi temiz su kaynakları azalmakta olan ülkeler arasında Irak %25 azalma ile 45. sırada olup 2021 yılında sahip olduğu kişi başına düşen temiz su miktarı 817m³tür. [Dünya ortalaması %13 azalma, Türkiye %12 azalma ile 96. (Dünya Bankası2021)]

GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*	2031*
GSYİH (Nominal Fiyatlarla, milyar \$)	287	264	265	293	306	321	340	361
GSYİH Büyüme (Reel Fiyatlarla -%)	0,1	-0,4	-6,8	11,3	3,5	3,3	3,4	3,5
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Nominal Fiyatlarla- \$)	6.451	5.803	5.677	6.129	6.246	6.420	6.636	6.861
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	2,6	0,3	3	3,3	3,3	3,6	4,2	4,8
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-2,1	-1,7	-5,3	0,2	-1,8	-3,1	-4,2	-5,6
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	-	-	-	-	-	-	-	-
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	45,2	53,9	61,7	58,7	60,9	63,8	66,9	70,6

Kaynak: IMF (Nisan 2026) *Tahmini veriler

Irak'ın, 2026 yılı için tahmin edilen GSYİH ile 196 ülke arasında 55. büyük ekonomi olması, bu çerçevede hesaplanan kişi başı milli geliri ile 120. sırada yer alması beklenmektedir. (IMF)

Irak ekonomisi, petrol gelirine dayalı bir yapıya sahiptir. Milli gelirin 2/3'ünü petrol geliri oluşturmaktadır. Uluslararası petrol fiyatındaki artış veya düşüşler, ekonomik gelirini doğrudan etkilemektedir. Öte yandan, geçmiş dönemlerde uzun süreli uygulanan ekonomik ambargolar ve iç güvenlik sorunları Irak'ın küresel ekonomiyle bütünleşmesini güçleştirmiştir. Neticede son 40 yıl Irak ekonomisi oldukça istikrarsız bir yapı sergilemiştir.

Ekonomide kamunun ağırlıklı payı bulunmakla birlikte, Irak özel sektörü gelişme göstermektedir. Irak tüketim, ara ve yatırım mallarını büyük oranda ithal etmektedir.

IMF heyetinin 2024 yılı 4. madde kapsamı değerlendirmesinin yer aldığı 16 Mayıs 2024 tarihli açıklamasında ise özetle; Irak'ın petrol fiyatlarındaki dalgalanmalara karşı kırılgan olduğu ve orta vadede kamu borcu (stres) riskinin de yüksek olduğu, maruz kalabileceği dış istikrar riskleri arasında daha düşük petrol fiyatları yada Gazze ve İsrail'deki çatışmaların yayılmasının yer aldığı, öte yandan, aşırı büyümüş kamu maaş faturasının kontrol altına alınması ve petrol dışı ilave gelirlerin harekete geçirilmesini sağlayacak politika önlemlerinin alınması, ayrıca,

özel sektörün gelişimi ve ekonomide çeşitlenmenin sağlanmasının dış istikrarın sürdürülebilirliği ve özel sektör istihdamının teşvik edilmesinin hayati öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. ([Bakınız:](#)

[IMF 4. Madde Değerlendirmesi](#))

Dünya Bankası'nın 2026 yılı verilerine göre Irak'ın;

- 2024 yılı döviz rezervi (altın dahil) 101 milyar dolardır.
- 2024 yılı GSYİH'sı içinde sanayi sektörünün (inşaat dahil) payı %52, tarımın %3,4'tür. Sadece imalat sektörünün milli gelir içindeki payı ise %4'tür.
- 2024 yılı işsizlik oranı %15,3 seviyesindedir.

DIŞ TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ

Genel Durum

Ekonomisi ve dış ticareti petrole dayanmaktadır. Irak, petrol ihracatı sayesinde dış ticareti fazla vermektedir. Irak, tarım ve sanayi üretimi kısıtlı olduğundan, ihtiyaçlarını ithalat yoluyla karşılamaktadır.

Irak Dış Ticareti

1.000 \$	2021	2022	2023	2024	2025	Değ ('25/'24, %)
İhracat	87.326.343	134.103.286	114.678.948	115.919.869	98.185.186	-15,3
İthalat	60.977.468	76.178.824	85.065.017	87.410.776	51.167.442	-41,5
Hacim	148.303.811	210.282.110	199.743.965	203.330.645	149.352.628	-26,5
Denge	26.348.875	57.924.462	29.613.931	28.509.093	47.017.744	64,9

Kaynak: ITC Trademap

Başlıca İhracat Gerçekleştirilen Ülkeler (1.000 \$)

Sn	Ülkeler	2022	2023	2024	Pay (%)	2023/24 Değ (%)
1	Çin	39 384 745	35 429 661	38 235 661	33,4	7,9
2	Hindistan	39 068 377	29 207 387	29 756 093	26	1,9
3	G. Kore	9 483 975	7 899 268	9 029 244	7,9	14,3
4	ABD	10 343 131	8 941 521	7 689 609	6,7	- 14
5	Yunanistan	7 142 314	5 681 811	5 411 792	4,7	-4,8
6	BAE	3 530 832	5 651 169	5 341 876	4,7	-5,5
7	Hollanda	3 987 665	5 253 038	4 202 703	3,7	- 20
8	İtalya	5 344 922	4 119 086	2 685 648	2,3	-34,8
9	Fransa	1 489 864	1 853 754	2 114 950	1,8	14,1
10	Almanya	2 269 257	1 695 638	1 906 771	1,7	12,5
11	Türkiye	1 419 175	1 498 192	1 827 058	1,6	22
12	Singapur	1 245 299	752 419	1 484 133	1,3	97,2
13	İspanya	3 536 889	1 794 364	1 204 788	1,1	-32,9
14	Bulgaristan	105 817	1 181	764 328	0,7	64.618,7
15	Sırbistan	1 208 446	854 775	614 081	0,5	-28,2
	Toplam	134.103.286	114.678.948	115.919.869	100	-0,1

Kaynak: ITC Trademap

Başlıca İhracatı Gerçekleştirilen Ürünler (1.000 \$)

GTIP	Ürün Grubu	2023	2024	2025	Pay 2025 (%)	2024/25 Değ (%)
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	99.733.548	98.862.144	87.472.232	-11,5	89,09
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	10.680.460	13.789.738	8.258.402	-40,1	8,41
2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	907.606	941.239	796.004	-15,4	0,81
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	492.047	707.960	484.642	-31,5	0,49

2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürünler	29.531	198.619	285.910	43,9	0,29
1507	Soya yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	106.118	62.049	216.283	248,6	0,22
804	Hurma, incir, ananas, avokado ve guava armudu, mango ve mangost (taze/kurutulmuş)	125.068	129.623	102.954	-20,6	0,10
7602	Aluminyum döküntü ve hurdaları	36.973	41.720	80.087	92,0	0,08
4707	Kağıt ve karton döküntü ve kırıntıları	49.391	67.035	73.609	9,8	0,07
7404	Bakır döküntü ve hurdaları	36.283	5.319	69.084	1198,8	0,07
8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar ve insan veya yük taşımaya mahsus benzeri gemiler		92.045	48.555	-47,2	0,05
9999	Commodities not elsewhere specified	22.369	30.913	41.235	33,4	0,04
8802	Diğer hava taşıtları (helikopterler, uçaklar gibi); uzay araçları (uydu-, lar dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları	33.723		36.087	-	0,04
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	1.594.480	539.554	20.289	-96,2	0,02
1518	Hayvansal veya bitkisel katı ve sıvı yağlar ve bunların fraksiyonları	5.228	7.211	17.494	142,6	0,02
	TOPLAM	114.678.948	115.919.869	98.185.186	-15,3	100,0

Kaynak: Trademap - mirrordata / Irak (15.06.2026)

Başlıca İthalat Gerçekleştirilen Ülkeler (1.000 \$)

Sn	Ülkeler	2022	2023	2024	Pay (%)	2023/24 Değ (%)
1	BAE	21 478 896	22 700 764	32 993 043	38,4	45,3
2	Çin	13 989 337	14 351 624	16 000 819	18,6	11,5
3	Türkiye	13 750 841	12 759 358	13 006 477	15,1	1,9
4	Hindistan	2 455 015	3 471 271	3 295 958	3,8	-5,1
5	Brezilya	614 631	1 288 662	1 886 688	2,2	46,4
6	S. Arabistan	1 541 624	1 303 975	1 739 619	2	33,4
7	ABD	949 852	2 258 506	1 660 554	1,9	-26,5
8	Almanya	1 099 563	1 262 965	1 424 925	1,7	12,8
9	G. Kore	1 150 883	1 195 974	1 249 062	1,5	4,4
10	Tayland	1 013 826	879 997	1 162 096	1,4	32,1
11	İtalya	806 587	973 175	1 072 167	1,2	10,2
12	Japonya	614 856	849 356	902 199	1,1	6,2
13	Kuveyt	343 532	384 462	830 693	1	116,1
14	Mısır	512 672	690 314	815 882	0,9	18,2
15	İngiltere	518 251	551 416	651 244	0,8	18,1
	Toplam	76.178.824	85.065.017	87.410.776	100	2,7

Kaynak: Trademap

Başlıca İthalatı Gerçekleştirilen Ürünler (1.000 \$)

GTIP	Ürün Grubu (Milyon \$)	2023	2024	2025	Pay (%)	2024/25 Değ (%)
8703	Otomobiller	4.720.862	7.406.254	2.518.518	-66,0	4,9
1006	Pirinç	1.352.377	1.662.309	1.356.616	-18,4	2,7
8415	Klima cihazları (motorlu bir vantilatör ile nem ve ısıyı değiştirmeye mahsus tertibatı olanlar)	1.335.872	1.423.453	1.122.378	-21,2	2,2

3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	1.060.357	1.326.684	929.219	-30,0	1,8
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	6.202.215	1.479.305	914.924	-38,2	1,8
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	686.982	749.669	827.778	10,4	1,6
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	941.039	947.887	784.458	-17,2	1,5
805	Turunçgiller (taze veya kurutulmuş)	341.295	303.110	707.245	133,3	1,4
207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	907.773	1.011.714	681.610	-32,6	1,3
7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş, profiller (dikişsiz)	632.509	645.929	631.369	-2,3	1,2
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamulleri	707.598	609.135	610.950	0,3	1,2
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	775.577	850.345	588.831	-30,8	1,2
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	829.396	850.890	569.613	-33,1	1,1
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler), ve endüktörler	537.324	638.806	535.315	-16,2	1,0
3002	İnsan kanı; tedavide, korunmada veya teşhiste kullanılmak üzere, hazırlanmış hayvan kanı; serum ve diğer kan fraksiyonları ve, bağışıklık sağlayan ürünler	455.334	563.975	522.953	-7,3	1,0
	Toplam	85.065.017	87.410.776	51.167.442	-41,5	100,0

Kaynak: Trademap - mirrordata / Irak (15.06.2026)

TÜRKİYE İLE TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ

Genel Durum

İkili ticaret Türkiye lehine fazla vermektedir. 2025 yılında Irak'a ihracatımız bir önceki yıla göre yüzde 5 oranında azalarak 12,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2025 yılında ülkeden ithalatımız ise 2 milyar dolardır ve ithalatımız bir önceki yıla göre yüzde 7,4 oranında artmıştır. 2025 yılında Irak ile ticarete Türkiye 10,4 milyon dolar dış ticaret fazlası vermiştir.

Irak, Türkiye'nin 2025 yılı ihracatında 5, ithalatında ise 34. sırada yer almıştır.

Türkiye – Irak Dış Ticaret

1.000 \$	2023	2024	2025	2024/25 Değ (%)
İhracat	12.759.358	13.006.477	12.379.754	-4,8
İthalat	1.498.192	1.827.058	1.961.973	7,4
Hacim	14.257.550	14.833.535	14.341.727	-3,3
Denge	11.261.166	11.179.419	10.417.781	-6,8

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Irak'a İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 \$)

GTİP	Ürün Grubu	2023	2024	2025	Pay 2025 (%)	2024/25 Değ (%)
0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	196 731	205 689	597 127	4,8	190,3
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	321 023	397 940	466 844	3,8	17,3
1905	Tatlı Bisküvi ve Gofretler	436 683	452 721	465 065	3,8	2,7
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	1 353 977	995 930	369 737	3	-62,9
0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	520 229	444 320	333 632	2,7	-24,9

0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	401 347	382 252	307 681	2,5	-19,5
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	223 708	228 183	284 380	2,3	24,6
9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	302 639	271 253	262 744	2,1	-3,1
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	215 292	239 038	262 111	2,1	9,7
7604	Aluminyumdan çubuklar ve profiller	184 757	224 010	241 078	1,9	7,6
1001	Buğday ve mahlut	92 328	236 687	240 621	1,9	1,7
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	201 846	221 904	197 563	1,6	-11
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	155 697	183 612	181 397	1,5	-1,2
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	149 183	179 220	174 230	1,4	-2,8
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	157 714	168 790	166 421	1,3	-1,4
	TOPLAM	12.759.358	13.006.477	12.379.754	100	-4,8

Kaynak: Trademap / Türkiye-directdata

Türkiye'nin Irak'tan İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 \$)

GTİP	Ürün Grubu	2023	2024	2025	Pay 2025 (%)	2024/25 Değ (%)
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	703 765	1 240 296	1 298 276	66,2	4,7
2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	428 128	406 639	394 897	20,1	-2,9
4707	Kağıt ve karton döküntü ve kırıntıları	35 415	60 806	70 532	3,6	16
7404	Bakır döküntü ve hurdaları	36 283	5 319	67 161	3,4	1162,7
7602	Aluminyum döküntü ve hurdaları	11 194	12 504	40 188	2	221,4
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	147 872	6 451	20 289	1	214,5
4101	Sığır (bufalo dahil) ve at cinsi hayvanların ham post ve derileri	7 817	9 006	10 189	0,5	13,1
2202	Sular (mineral ve gazlı sular dahil) ve alkolsüz diğer içecekler (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	12 786	8 157	8 154	0,4	0
7413	Bakırdan demetlenmiş teller, kablolar, örme halatlar ve benzerleri (elektrik için izole edilmiş olanlar hariç)	4 635	8 247	6 590	0,3	-20,1
2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	0	0	6 169	0,3	-
7408	Bakır teller	4 597	6 613	4 396	0,2	-33,5
7801	İşlenmemiş kurşun	15 328	3 891	4 269	0,2	9,7
0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatları (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	277	3 009	4 160	0,2	38,3

7902	Çinko döküntü ve hurdaları	1 965	667	1 813	0,1	171,8
3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	15 174	10 845	1 543	0,1	-85,8
	TOPLAM	1.498.192	1.827.058	1.961.973	100	7,4

Kaynak: Trademap / Türkiye-directdata

IRAK MEYVE SEBZE MAMULLERİ PAZARI

Dış Ticaret

International Trade Center (Trademap) verilerine göre 2025 yılı Irakmeyve sebze mamulleri ihracatı 15,7 milyon dolar, meyve sebze mamulleri ithalatı 558 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu çalışmada yer alan Trademap verileri, 07, 08, 20 ve 22 faslında yer alan GTİP pozisyonları alınarak istatistikler oluşturulmuştur.¹

1.000 \$	2023	2024	2025	2024/25 Değ (%)
İhracat	20.463	22.463	15.659	-30,3
İthalat	849.557	681.567	557.922	-18,1
Hacim	870.020	704.030	573.581	-18,5
Denge	-829.094	-659.104	-542.263	-17,7

Kaynak: Trademap

Başlıca MSM İhracatı Yapılan Ürünler (1000 \$)

GTİP	Ürün Grubu	2023	2024	2025	Değ ('25/'24) %	Pay ('25)%
220210	Sular (Mineral Sular Ve Gazlı Sular Dahil) (İlave Şeker Veya Diğer	16.310	14.755	14.196	-3,8	90,7

¹ 07, 08, 20 ve 22 faslında kullanılan gtıp pozisyonları: 071010, 071021, 071022, 071029, 071030, 071040, 071080, 071090, 071140, 071151, 071159, 071190, 071220, 071230, 071231, 071232, 071233, 071239, 071290, 081110, 081120, 081190, 081210, 081290, 081400, 200110, 200190, 200210, 200290, 200310, 200320, 200390, 200410, 200510, 200520, 200540, 200551, 200559, 200560, 200570, 200580, 200591, 200599, 200600, 200710, 200791, 200799, 200820, 200830, 200840, 200850, 200860, 200870, 200880, 200891, 200893, 200897, 200899, 200911, 200912, 200919, 200920, 200921, 200929, 200930, 200931, 200939, 200941, 200949, 200950, 200961, 200969, 200971, 200979, 210320, 220110, 220190, 220210, 220290, 220300, 220410, 220421, 220429, 220430, 220510, 220590, 220600, 220710, 220720, 220820, 220830, 220860, 220870, 220890, 220900

	Tatlandırıcı Maddeler Katılmış Ve Aromalandırılmış)					
200190	Sebzeler, Meyvalar, Sert Kabuklu Meyvalar Ve Yenilen Diğer Bitki Parçaları; Sirke Veya Asetik Asitle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş	205	276	364	31,9	2,3
200799	Reçeller, Jöleler, Marmelatlar, Meyva Veya Sert Kabuklu Meyvalar (Pişirilerek Hazır Lanmış) (Turunçgillerden Yapılanlar Hariç)	2.292	2.859	178	-93,8	1,1
71080	Zeytinler, Mantarlar, Domatesler Ve Diğer Sebzeler; Pişirilmemiş Veya Buharda Veya Suda Kaynatılarak Pişirilmiş, Dondurulmuş	204	199	137	-31,2	0,9
200290	Domatesler (Tüm Veya Parça Halinde Olmayan); Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş	578	367	105	-71,4	0,7
210320	Domates Ketçapı Ve Diğer Domates Sosları	160	378	95	-74,9	0,6
200599	Diğer Sebzeler (Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmamış)	4	58	79	36,2	0,5
200899	Diğer Meyvalar, Sert Kabuklu Meyvalar Ve Yenilen Diğer Bitki Parçaları (Başka Surette Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş)	59	69	67	-2,9	0,4
200520	Patates (Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmamış)	120	360	57	-84,2	0,4
220190	Sular (Mineral Ve Gazlı Sular Hariç) (İlave Şeker Veya Diğer Tatlandırıcı Maddeler Katılmamış Veya Lezzetlendirilmemiş); Buz Ve Kar	12	233	57	-75,5	0,4
200110	Hıyarlar Ve Kornişonlar; Sirke Veya Asetik Asitle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş	30	27	53	96,3	0,3
220860	Votka	60		46	-	0,3

71090	Sebze Karışımları; Pişirilmemiş Veya Buharda Veya Suda Kaynatılarak Pişirilmiş, Dondurulmuş			43	-	0,3
200919	Portakal Suyu (Diğerleri, Fermente Edilmemiş Ve Alkol Katılmamış)	18	12	35	191,7	0,2
200410	Patatesler; Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmuş		5	29	480,0	0,2
Toplam MSM İhracatı		20.463	22.463	15.659	-30,3	100,0

Kaynak: Trademap - mirrordata / Irak (15.06.2026)

Başlıca MSM İthalatı Yapılan Ürünler (1000 \$)

GTİP	Ürün Grubu	2023	2024	2025	Değ (‘25/‘24) %	Pay (‘25)%
200290	Domatesler; Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş	351.101	244.035	186.482	-23,6	33,4
200570	Zeytin (Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmamış)	43.631	64.518	65.661	1,8	11,8
200410	Patatesler; Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmuş	22.837	22.037	44.554	102,2	8,0
220300	Malttan Üretilen Biralar	35.975	38.207	34.561	-9,5	6,2
220830	Viskiler	59.623	45.254	31.863	-29,6	5,7
220210	Sular (Mineral Sular Ve Gazlı Sular Dahil) (İlave Şeker Veya Diğer Tatlandırıcı Maddeler Katılmış Ve Aromalandırılmış)	61.356	68.344	26.230	-61,6	4,7
220890	Diğer Alkollü İçecekler	26.502	28.030	19.798	-29,4	3,5
200190	Sebzeler, Meyvalar, Sert Kabuklu Meyvalar Ve Yenilen Diğer Bitki Parçaları; Sirke Veya Asetik Asitle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş	15.551	13.340	12.669	-5,0	2,3
200799	Reçeller, Jöleler, Marmelatlar, Meyva Veya Sert Kabuklu Meyvalar (Pişirilerek	17.389	9.877	10.689	8,2	1,9

	Hazır Lanmış) (Turunçgillerden Yapılanlar Hariç)					
200580	Tatlı Mısır (Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmamış)	7.272	11.799	10.269	-13,0	1,8
71080	Zeytinler, Mantarlar, Domatesler Ve Diğer Sebze; Pişirilmemiş Veya Buharda Veya Suda Kaynatılarak Pişirilmiş, Dondurulmuş	8.457	8.717	9.713	11,4	1,7
200310	Agaricus Cinsi Mantarlar; Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş	8.335	8.826	8.972	1,7	1,6
220710	Alkol Derecesi Hacim İtibariyle % 80 Veya Daha Fazla Olan Tağyir (Denatüre) Edilmemiş Etil Alkol	7.719	8.254	8.479	2,7	1,5
200899	Diğer Meyvalar, Sert Kabuklu Meyvalar Ve Yenilen Diğer Bitki Parçaları (Başka Surette Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş)	7.930	6.913	7.713	11,6	1,4
200599	Diğer Sebze (Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmamış)	10.361	14.070	7.416	-47,3	1,3
	Toplam MSM İthalatı	849.557	681.567	557.922	-18,1	100,0

Kaynak: Trademap - mirrordata / Irak (15.06.2026)

Türkiye'nin Irak'a Meyve Sebze Mamulleri İhracatı

Ürün Grubu	2024 FOB	2025 FOB	Değişim FOB%	Pay (2025) %
DOMATES KONSERVELERİ	66.425.802	66.120.858	-0,5	37,8
DOMATES SALÇASI	13.302.436	22.442.390	68,7	12,8
PATATES KONSERVELERİ. DONDURULMUŞ	15.770.875	20.721.991	31,4	11,8
BİRA	21.856.072	19.565.946	-10,5	11,2
GAZLI SULAR.MADEN SULARI VE GAZOZLAR	15.111.645	16.574.818	9,7	9,5
REÇEL.JÖLE.MARMELAT	6.770.738	7.763.485	14,7	4,4
DONDURULMUŞ SEBZELER	4.639.479	4.423.458	-4,7	2,5
DİĞER MEYVE KONSERVELERİ	4.377.286	4.359.552	-0,4	2,5
ALKOLLÜ İÇKİLER (ALKOL DERECESİ<80)	1.424.658	2.485.581	74,5	1,4
DİĞER SEBZE KONSERVELERİ. DONDURULMUŞ	1.716.186	2.047.874	19,3	1,2

SEBZE.MEYVE.BİTKİ PARÇALARI KONSERVELERİ SİRKELİ	1.661.532	1.821.143	9,6	1,0
DİĞER SEBZE KONSERVELERİ	1.635.872	1.756.895	7,4	1,0
SULAR.BUZ VE KAR	1.578.095	1.593.565	1,0	0,9
DOMATES KETÇABI VE DİĞER DOMATES SOSLARI	974.681	1.059.121	8,7	0,6
ELMA SULARI	300.312	441.716	47,1	0,3
DİĞER MEYVA SULARI	510.489	369.332	-27,7	0,2
ÇEŞNİ.LEZZET VERİCİ KARIŞIMLAR VE SOSLAR	349.732	325.718	-6,9	0,2
SİRKE	341.568	293.169	-14,2	0,2
BEZELYE KONSERVELERİ				
DONDURULMAMIŞ	114.836	198.300	72,7	0,1
DONDURULMUŞ MEYVELER	118.269	132.212	11,8	0,1
PATATES KONSERVELERİ. DONDURULMAMIŞ	62.858	116.574	85,5	0,1
TURUNÇGİL SULARI	117.161	110.068	-6,1	0,1
KARIŞIK HALDEKİ MEYVE VE SEBZE SULARI	115.657	96.603	-16,5	0,1
KURUTULMUŞ SEBZELER	82.571	83.140	0,7	0,0
GEÇİCİ KONSERVE EDİLMİŞ SEBZELER	186.959	56.230	-69,9	0,0
FASULYE KONSERVELERİ. DONDURULMAMIŞ	139.885	54.425	-61,1	0,0
ŞEKERLE KONSERVE EDİLMİŞ SEBZELER. MEYVELER VE DİĞER BİTKİ PARÇALARI	12.440	24.481	96,8	0,0
ALKOLLÜ İÇKİLER (ALKOL DERECESİ>=80)	181.455	4.602	-97,5	0,0
KAYISI KONSERVELERİ. ALKOLLÜ.ALKOLSÜZ. TATLANDIRILMIŞ	3.798	1.012	-73,3	0,0
KİRAZ (VİŞNE DAHİL)KONSERVELERİ. ALKOLLU .ALKOLSÜZ TATLANDIRILMIŞ	2.692	1.005	-62,7	0,0
DOMATES SUYU	0	773	-	0,0
VERMUT VE DİĞER ALKOLLÜ İÇKİLER	0	145	-	0,0
ÇİLEK KONSERVELERİ. ALKOLLÜ.ALKOLSÜZ TATLANDIRILMIŞ	37.542	0	-100,0	0,0
MANTAR.DOMALAN KONSERVELERİ	1.633	0	-100,0	0,0
TOPLAM	159.925.213	175.046.180	9,5	100,0

Kaynak: TIM

PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER²

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Irak'ta ticari markalarla ilgili yasal çerçeve ilk olarak Ticari Markalar Kanununun çıkarıldığı 1931 yılında çizilmiştir. Bu yasa, 1957 yılında 21 Sayılı Ticari Markalar ve Ticari Veriler Yasası ile değiştirilmiştir. Uluslararası koruma standartlarına uymaması ve coğrafi işaretler konusunda düzenleme içermemesi nedeniyle 2004 yılında Koalisyon Geçici Otoritesi (CPA) tarafından

² Bu bölümdeki veriler ve bilgiler T.C. Ticaret Bakanlığı ülke raporlarından alınmıştır.

yayınlanan 80 sayılı talimatla bu yasa “Marka ve Coğrafya İşaret Kanunu” olarak tekrar değişikliğe uğramıştır.

Irak, 1967 tarihli Fikri Mülkiyetin Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi ile Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Sözleşmesinin üyesidir. DTÖ üyesi olamayan Irak'ta, katılım sürecinde TRIPS Anlaşması ile uyumlu bir yasal çerçeve oluşturmak yönünde çalışmalar olmakla birlikte, bu çalışmaların ne zaman sonuçlanacağı bilinmemektedir.

Irak'ta fikri mülkiyet hakları ihlali ve özellikle sahtecilik, gerek ülkedeki iç karışıklıklardan gerekse de Irak halkı ve devlet kurumları nezdinde bu konuya gerekli önemin verilmemesinden ötürü son on yılda artmıştır. Bu nedenle marka sahibi firmalar Irak'taki ticari marka haklarını koruma konusunda dikkatli olmalıdırlar.

Irak Marka ve Ticari İşaretler Kanununa göre “marka”, bir teşebbüsün mallarını veya hizmetlerini diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesine yardımcı olan herhangi bir işaret veya işaret kombinasyonu olarak tanımlanmıştır. İşaret; kişisel isimler, harfler, rakamlar, şekiller, kelimeler veya renkler gibi unsurlar ve bu tür unsurların herhangi bir kombinasyonu olabilir.

Irak'ta ticari markalar, Irak Sanayi ve Madenler Bakanlığı Marka Tescil Bürosu'na tescil edilmektedir. Ancak 2011 yılında IKBY Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, IKB'yi kapsayan kendi kayıt sistemini başlatmıştır. Merkezi Irak Yönetimi IKBY tarafından yapılan marka tescillerini tanımadığından ihtilaflar ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle, sadece IKB'de marka tescili yaptırmış şirketlerin, Irak genelinde fikri mülkiyet haklarından yararlanabilmek için Bağdat'ta da marka tescili yaptırmaları gerekmektedir. Öte yandan, Bağdat Marka Tescil Bürosunda yapılan marka tescili tüm ülkeyi kapsamasına rağmen, münhasıran IKB'de iş yapmak isteyen bir marka sahibinin, bu bölgede de tescil işlemi yapması faydalı olacaktır.

IKB'de bazı ürün gruplarında taklitlerin/sahtelerin pazarda yer bulabildiği görülmektedir. Bu tür durumlarda firma IKB'deki mahkemelere başvurarak ürünün toplatılmasını sağlayabilmekte

veya satıŖa sunulmasını engelleyebilmektedir. Bunun için firmanın IKBY Marka Tescil M¼d¼rl¼ğ¼ne baŖurarak ¼r¼n¼n¼ ve markasını tescil ettirmesi gerekmektedir. Irak'ta bir markanın koruma s¼resi on yıl olup, bu s¼re dolduğunda marka koruma s¼resi yenilenebilmektedir. Kanun, marka tescili sahiplerine, sahibinin rızası dıŖında aynı ve/veya benzer ve/veya kafa karıŖıklığına neden olacak iŖaretlerin t¼m ¼¼nc¼ partilerce kullanımını engelleme hakkı vermektedir. Buna g¼re tescilli marka sahipleri marka hakları ihlal edildiğinde delilleri ile yetkili merciler suç duyurusu yapabilirler.

Suç Ŗikayetine ek olarak ticari marka sahibi, yeterli delille desteklenmek Ŗartıyla uğranılan zararlara iliŖkin yetkili mahkemede tazminat davası açabilir, hak ihlalinde bulunanın hak ihlalinden doğan karının kendisine ¼denmesi ve mahkeme s¼resince hak ihlaline konu ¼r¼n¼n satıŖının durdurulması, toplatılması vs. talebinde bulunabilir.

Ancak Ticari Markalar Kanunu, G¼mr¼k İdarelerine sahte malları sınırda kendi baŖına durdurma yetkisi vermemektedir. Marka sahiplerinin mahkeme kararı aldıktan sonra sınırlarda sahte malları durdurması ise m¼mk¼nd¼r.

Anılan kanun, ticari markaların korunması için makul ¼nlemler sağlamakla birlikte, uygulamada ¼lkenin içerisinde bulunduğu istikrarsızlık s¼relerde gecikmelere neden olmaktadır. Buna rağmen, marka sahiplerinin marka ihlallerine karŖı dava açabilme hakkına sahip olmak ve geliŖen Irak pazarında gelecekte ortaya çıkabilecek hak kayıplarına karŖı ¼nlem alabilmek için marka tescili yaptırması ¼nem arz etmektedir.

Dağıtım Kanalları

Irak iki ana b¼lgeye ayrılmıŖtır; Irak K¼rt B¼lgesel Y¼netimi (IKBY) tarafından y¼netilen yarı ¼zerk kuzey b¼lgesi (Erbil, Duhok, S¼leymaniye ve Halepçe) ve Irak Merkezi H¼k¼meti (IMH) tarafından y¼netilen merkez ve g¼ney vilayetleri.

T¼rk ¼r¼nleri kara ulaŖımının kolaylığı nedeniyle %80'in ¼zerinde karayolu ile Irak'a sevk edilmektedir. 2012 yılına kadar Irak'ın her b¼lgesine taŖımacılık yapabilen T¼rk tırları, o tarihten itibaren IMH'nin g¼venlik gerekçesiyle kendi b¼lge sınırlarını yabancı araçlara kapatması nedeniyle Kerk¼k veya Musul'a girmeden Erbil'de y¼klerini Irak tırlarına aktarma zorunluluğu ile karŖı karŖıya kalmaktadır.

Söz konusu uygulama Türk ürününün piyasada maliyetinin artmasına, sevkiyatta gecikmelere ve hasarlara neden olmakta olup, Türk tırlarının yeniden Irak'ın her bölgesine sevkiyat yapabilmesi için ilgili kurumların girişimleri devam etmektedir. Bu bağlamda, Türk şirketleri özellikle Kuzey Iraklı tüccarlar vasıtasıyla Irak'a ürünlerinin dağıtımını yapmaktadırlar. Bazı Türk şirketleri ise IKBY'de kurdukları depolar vasıtasıyla doğrudan Irak topraklarında da faaliyet gösterebilmektedir.

Irak'ta en yaygın dağıtım kanalları toptancılık, perakendecilik, ticari acenteler ve distribütörlerdir. Irak Ticaret Bakanlığının Kamu Gıda Dağıtım Sistemi (Karne Sistemi) aracılığıyla Iraklılara sübvansiyonlu fiyatlarla temel gıda maddesini sağlamaya devam etmesi nedeniyle kamu sektörü de Irak'ın perakende sektöründe etkindir. Bununla birlikte, ekonomik büyüme ve dışa açılıma paralel olarak, özellikle Irak'ın büyük şehirlerinde, batı tarzı süpermarketler için artan bir talep vardır.

Irak'ta bankacılık sisteminin altyapı yetersizliği nedeniyle çevrimiçi ödeme sistemleri ve yaygın kredi kartı kullanım imkanı sunamaması, e-ticarete yönelik lojistik ve gümrük altyapısının bulunmaması, posta hizmetlerinin henüz modernize edilememesi (çevrimiçi sipariş izleme olmaması) ve e-ticaret konusunda yeterli yetişmiş insan gücü bulunmaması gibi nedenlerle Irak'ta e-ticaret platformları yaygınlaşmamıştır.

Ancak, son yıllarda Irak Merkez Bankası'nın elektronik ödeme işlemlerini arttırmak için aldığı tedbirler, Irak'ta genç nüfusun internet kullanımının artması ve ulaştırma altyapısına yönelik projeler, büyük e-pazar yerlerinin Irak'a olan ilgisini cezbederek ticaretin içerisindeki e-ticaretin payını hızlı bir şekilde arttıracığı değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda, lojistik altyapının ve finansal sistemlerin (elektronik ödeme ve kartla ödeme) gelişmesi de e-ticaretin daha fazla ilgi görmesine neden olmaktadır. Irak'ta e-ticaret sektörü görece yeni gelişmekte olduğu için kapsamlı düzenlemeler bulunmamaktadır. Elektronik ticaretin düzenlenmesi ve işletilmesine yönelik olarak kabul edilen son düzenleme 10 Mart 2025 tarihli ve (4) sayılı E-Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gelişmelerle birlikte önümüzdeki dönemde, site içi ve sosyal medya tabanlı dijital pazarlama faaliyetlerinin önem kazanacağı ve firmaların farklı müşteri segmentlerine ulaşmak amacıyla çevrimiçi katalog ve kampanya araçlarını da aktif biçimde kullanacağı öngörülmektedir.

Tüketici Tercihleri

Irak'ta fiiliyatta, tüketiciyi korumaya yönelik yasaların etkin uygulanmaması, sistematik piyasa gözetimi/denetiminin bulunmaması, yolsuzluğun yaygın olması gibi nedenlerle sosyal gerekler ve adil ticaret ilkeleriyle bağdaşmayan ve makbul ekonomilerin standartlarına uymayan, insan

ve çevre sağlığını dikkate almayan ürünler pazarda yer bulabilmektedir. Bu şartlarda, Irak halkı nezdinde özellikle “kalite” algısı çok önemli olup Türk mallarının kalite algısı pazardaki büyük rakiplerimize göre (İran, Çin) oldukça yüksektir. Bu algıya zarar verebilecek ticari uygulamalar ise Irak tüketicisi nezdinde olumsuz tepkilere neden olabilmektedir.

Ayrıca, petrol fiyatlarındaki dalgalanmalara paralel olarak Irak halkının alım gücü ciddi miktarda düşüp yükselebilmektedir. Ülkenin kendi tarım ve sanayisi gelişmediğinden özellikle temel ihtiyaç maddelerinde ithalat süreklilik arz etmekle birlikte, petrol gelirlerinin arttığı dönemlerde hem kamu harcamaları hem de özel tüketiminin yükselmesi ile bütün ürünlerde ithalat artabilmektedir. Petrol fiyatlarının düştüğü dönemlerde ise, inşaat ve yapı malzemeleri gibi daha çok kamunun satın aldığı ürünler ile lüks/fiyatı yüksek ürünlere talebin düşmesi beklenmelidir.

IKB’de gelir dağılımındaki farklılıklara ve çeşitli bölgelere göre tüketici tercihleri değişmektedir. Bununla birlikte, Türk ürünlerinin kalite algısı pek çok sektörde yüksektir. Ekonominin istikrarsız seyrettiği dönemlerde tüketiciler daha ucuz ürünlere yönelebilmektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Güvenlik endişeleri, şeffaflık eksikliği, bürokrasinin hantallığı, karmaşık sosyo-kültürel yapısı ve zayıf bankacılık sektörü gibi nedenlerle Irak girmesi zor bir pazardır. Bu itibarla, pazara girişte güvenilir yerel ortaklarla çalışmak büyük önem arz etmektedir. Diğer Orta Doğu ülkeleri ile benzer şekilde kişisel ilişkiler ticaretin başlamasında çok önemlidir.

Bu minvalde, ithalatçı ve acentalarla tanışmak, pazarı ve çalışma koşullarını daha iyi anlamak için güvenlik şartlarının uygun olduğu bir vakitte Irak’ın yerinde ziyaret edilmesi ihracat yapmak isteyen firmalar için faydalı olacaktır.

Esas itibariyle, Irak’ta pazarlama faaliyetlerinin en etkili biçimi, yerel temasta bulunmak ve hedef müşteriye doğrudan ulaşmaktır. Bu amaçla, firmaların Bağdat, Musul, Basra ve Erbil gibi vilayetlerde showroom veya temsilcilik ofisleri açmaları büyük avantaj sağlar. Nitekim, tüketiciler ürünleri birebir görmek ve deneyimlemek istemektedir; bu nedenle showroom deneyimi satışta belirleyici bir unsurdur.

Aynı şekilde yerel distribütörler ve bayilerle güçlü iş birlikleri kurmak hem tanıtımda hem satış sonrası hizmette güven kazandırır. Iraklı tüketiciler genellikle güven duydukları markalardan alışveriş yapar, bu yüzden güvene dayalı ilişkiler uzun vadeli başarı için temel taşlardan biridir.

Tanıtım çalışmalarında dijital pazarlama giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Irak’ta sosyal medya kullanımı özellikle genç nüfus arasında oldukça yaygındır. Bu nedenle Instagram,

Facebook ve TikTok gibi platformlarda hedef kitleye yönelik reklam kampanyaları yürütmek etkili sonuçlar doğurur. Kısa tanıtım videoları ve kullanıcı deneyimlerine dayalı paylaşımlar marka bilinirliğini artırır.

Ayrıca, fuar katılımları da Irak'ta önemli bir tanıtım aracıdır. Özellikle Bağdat ve Erbil'de düzenlenen uluslararası ve sektörel nitelikteki fuarlara katılım sağlamak hem profesyonel alıcılara hem de bireysel tüketicilerle doğrudan irtibat kurma imkanı sağlamaktadır.

Iraklı alıcılara yapılacak görüşme ve yazışmaların Arapça olması, ürün ve firma tanıtımıyla ilgili e-posta mesajlarının görsel unsurlar içermesi ve üretici/imalatçı firmalarımızın bu hususu özellikle belirtilmesi tavsiye edilmektedir.

Diğer taraftan, kurumsal e-mail kullanımının halen çok yaygın olmaması nedeniyle, Iraklı alıcıların cep telefonlarının akıllı telefonlara kaydedilerek mesajlaşma uygulamaları (Whatsapp gibi) üzerinden potansiyel müşteriler ile temas kurulması ve teklif gönderilmesinin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Kamu İhaleleri

Irak'ta merkezi bir tedarik organı yoktur; her bir devlet kurumu, ihale kanunu ve talimatlar uyarınca kendi proje ve alımlarını yürütmektedir. Kamu alımları ve ihaleleri ihaleye çıkan kurumlar tarafından ayrı ayrı duyurulmaktadır.

Diğer taraftan Irak Merkezi Hükümetince kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerinin tek bir yerden de takibinin yapılabilmesi için Planlama Bakanlığı tarafından "Reklam ve İhaleler için Birleştirilmiş Pencere" projesi başlatılmıştır. Bu kapsamda söz konusu Bakanlık ait (<https://itp.iq/>) adresinden kamu kurum ve kuruluşların ihalelerine ulaşılmaya başlanmıştır.

2004 yılında yürürlüğe giren ve kanun gücüne sahip olan 87 sayılı Geçici Koalisyon Otoritesi Emri ile başlayan yeni genel sözleşme sistemi, Irak Devletinin genel müteahhitlik sisteminin hukuki temelini oluşturmaktadır. Irak'ta kamu ihaleleri 2014/2 sayılı talimat çerçevesinde düzenlenmiştir.

Buna göre kısaca;

- Düşük maliyet ilkesinin çerçevesinde ihale prensipte en düşük teklifi sunana verilir. Kamu yararı gerektirdiğinde fiyat dışında takas kriterleri de kabul edilebilir.
- Kamu ihale prosedürlerinin mümkün olduğunca rekabetçi, eksiksiz, adil ve kamuya açık olmasını ve ayrıca ihale davetinin yeterli şekilde duyurulması, tekliflerin değerlendirilmesi kriterlerinde objektiflik sağlanması hedeflenmiştir.

- Kamu sözleşmeleri ile ilgili ihtilaflar Bağımsız İdare Mahkemelerine taşınabilir.
- İhale duyuruları, Arapça ve Kürtçe dillerinin yanı sıra, özellikle Irak Devleti dışındaki kuruluşlar veya kişiler tarafından teklif verilmesi beklendiğinde, gerektiğinde başka bir dilde yayınlanabilir.

Irak Devleti Genel İhale İlkeleri Kılavuzuna Irak Planlama Bakanlığının internet sitesinden ulaşılabilir.

Ancak anılan yasal çerçeveye rağmen, yaygın yolsuzluk kültürü nedeniyle Irak'ta kamu alımları ve kamu tarafından yürütülen projelerin büyük kısmı hedeflenen ilkeler doğrultusunda gerçekleşmemektedir. Kamu ihalelerinin rekabet halindeki çeşitli politik gruplarca kontrol edildiği ve değişik gruplarca korunan bürokratların kamu ihalelerini kendi gruplarına çıkar sağlama aracı olarak kullandıkları gözlemlenebilmektedir.

IKB'nin ise yıllık yatırım planları mevcut olup, finansal yetersizlikler nedeni ile bu planlar zaman zaman sekteye uğrayabilmektedir. IKB'de kamu kurumları ihale sürecinde farklı yöntemler izleyebilmektedir. Çok sık karşılaşılmasa da bazı projeler (genelde yüksek tutarlı ve önemli ölçüde mühendislik bilgisi gerektiren işler) Bölge'deki misyonlara duyurulmakta olup, söz konusu projeler Erbil Ticaret Ataşeliğince ilgili kuruluşlara ve meslek örgütlerine iletilmektedir.

Bununla birlikte, bazı projeler için ise ilgili kamu kurumları IKB'de kayıtlı firmalar arasında kendi kurumlarının "İdari ve Hukuki İşler Müdürlüğü"ne kayıt yaptıranlara duyuru yapabilmekte veya doğrudan firmaları ihaleye davet edebilmektedir. Son olarak, zaman zaman bazı Bakanlıkların ve/veya Valiliklerin internet sitelerinde duyurular yapılmakta olup, söz konusu duyurular da Erbil Ticaret Ataşeliğince ilgili kuruluşlara iletilerek bilgi edinilmesi sağlanmaktadır.

Uluslararası kuruluşların da (Dünya Bankası, IFC, JICA gibi) zaman zaman IKB'deki projeleri finanse ettiği bilinmektedir. Bu çerçevede, bu tür uluslararası kuruluşlar ilgili Bakanlıklar ile yaptıkları protokollerle ihaleyi üstlenecek firmayı belirlemektedir. Genel yöntem olarak IKB'de kayıtlı firmalar ilgili Bakanlıkların İdari ve Mali İşler bölümüne kaydını yaptırdıktan sonra ihalelerle ilgili bilgi edinebilmektedir.

PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

İş Kültürü

Irak iş kültüründe kişisel ilişkiler büyük rol oynamaktadır. Iraklılar genellikle tanıdıklarıyla çalışmayı tercih etmektedir. Bir firmanın güvenilirliği finansal yeteneklerden ziyade firma yetkililerinin kişisel nitelikleriyle ölçülmektedir. Irak'ta güven unsuru, iyi bir iş anlaşmasının özü kabul edilir. Bu nedenle Iraklılarla profesyonel iş toplantılarının yanında sosyal etkinliklerde bir araya gelmek, anlaşma aşamasında fayda sağlayacaktır.

Irak'ta kurumsal ve köklü firma sayısının çok az olması, güvenilir bir firma veri tabanına erişim imkanı bulunmaması ve firma sahiplerinin halen klasik tüccar mantığı ile hareket etmesi nedeniyle, iş ortağı seçilirken dikkatli olunmalı ve iyi bir araştırma yapılmalıdır. Bu hususta Türkiye'nin Irak'taki temsilciliklerinde bulunan Ticaret Müşavirliği ve Ataşeliklerinden destek alınması yararlı olacaktır.

Irak'ta faks sistemi kullanılmadığından, yazılı iletişim e-posta veya akıllı telefon uygulamaları üzerinden yapılabilmektedir. Dolayısıyla e-posta yazışmalarının kurumsal e-posta adresi üzerinden yapılması ihracatçı firmaların imajı ve ciddiyeti açısından önem taşımaktadır.

Diğer taraftan, kurumsal e-mail kullanımının halen çok yaygın olmaması nedeniyle, Iraklı muhatapların kişisel cep telefonu numaraları temin edilerek mesajlaşma programları üzerinden (örneğin Whatsapp) potansiyel müşteriler ile temas kurulması ve teklif gönderilmesi e-mail yazışmalarına nazaran daha etkili olacaktır.

Irak'ta Devlet Kurumları dahil sosyal medya (özellikle Facebook) kullanımı çok yaygın olup bu platform üzerinden bilgi toplanması ve/veya tanıtım yapılması da faydalı olacaktır. Ancak klasik medya araçları (televizyon, radyo, basılı medya) halen tanıtım yapmak için uygun mecralardır.

Para Kullanımı

Bankacılık ve finans sisteminin gelişmemesi ve uzun süredir devam eden iç karışıklıkların ticari güven ortamına zarar vermiş olması nedeniyle, Irak'ta ticari hayat nakit ödeme üzerine kurulmuştur. Banka finansmanına en büyük şirketler dışında erişim kısıtlıdır ve o durumda bile esas olarak finansman olanakları kredili mevduat hesaplarıyla sınırlıdır. Çekle ödeme yöntemi genellikle aynı şehir içindeki işletmeler arasındaki ödemeler için kullanılırken, nakit transferlerinde fiziki nakit hareketi veya para transferi şirketleri aracılığıyla ödeme sistemi piyasada hakimdir. Hane halkının çoğunun banka hesabı yoktur ve birikimleri olanlar genellikle paralarını özel kasalarda ABD doları şeklinde tutmaktadır. Maaş ödemelerinin önemli bir kısmı da halen nakit olarak yapılmaktadır. Kamu çalışanlarının maaşlarının bankacılık sistemi üzerinden ödenmesi konusunda ise son yıllarda adımlar atılmıştır.

Kamu işi yüklenen firmalar ise ödemelerini çek veya banka transferi aracılığıyla kamu bankaları üzerinden alabilmektedir.

Kredi kartı, elektronik ödeme sistemleri, elektronik cüzdan gibi uygulamaların ise halihazırda yaygın kullanımı bulunmamaktadır. Son yıllarda Irak Merkez Bankası elektronik ödeme sistemlerinin yaygınlaşması için bazı kararlar almaktadır. Ancak bankacılık piyasasının ve mevcut altyapının elektronik ödeme sistemlerine ilişkin uyum sürecinin uzun zaman alacağı değerlendirilmektedir.

Irak'ta uygulanan sabit kur rejimi nedeni ile yurt dışına para çıkışı Irak Merkez Bankasının (IMB) sıkı kontrolüne altındadır. Bu itibarla, Irak'ta faaliyet gösteren bankaların dış ticaret işlemi ödemesi gerçekleştirmek amacıyla ülkemize döviz transferi yapabilmesi için Irak'taki ithalatçı firmanın dış ticaret işlemine dair gerekli belgeleri bankaya sunması ve ilgili bankanın IMB'nin onayını aldıktan sonra söz konusu döviz transferi gerçekleştirilebilmektedir.

Ayrıca, IMH'nin Amerikan dolarının hem şahsi hem de ticari işlemlerde kullanılmasını yasakladığı, söz konusu yasak kararı ile Irak'ın yerel para birimi olan dinarın kullanımının yaygınlaştırılmasının hedeflendiği bilinmektedir. Irak Merkez Bankası tarafından yapılan denetimler neticesinde; bazı Irak Bankalarının ABD dolarıyla işlem yapmaları yasaklanmıştır.

Ziraat Bankası, İş Bankası ve Albaraka Türk Katılım Bankasının Bağdat'ta ve Erbil'de şubeleri mevcut olup, bankacılık işlemleri ile ilgili söz konusu Türk bankalarının şubeleri ile irtibata geçilebilir. Irak'ın en büyük kamu bankası olan Trade Bank of Iraq (TBI)'ın ise bazı Türk bankaları ile muhabir banka ilişkisi mevcuttur. Halihazırda Türk Bankalarının şubeleri üzerinden yalnızca avro cinsi döviz gönderilebilmektedir. Türk Bankalarının geçmişte olduğu gibi dolar cinsi gönderi yapabilmeleri ile ilgili teknik çalışmalar ve ABD bankaları ile temasları devam etmektedir.

Ayrıca, Iraklılar yurt dışına kuyumcu/döviz büroları aracılığı ile para göndermeyi tercih etmekte olup, bu durumda potansiyel riskler nedeniyle peşin çalışılması önem arz etmektedir. Ancak, son zamanlarda IMB'nin ülke dışına çıkış yapan döviz üzerindeki kontrolünü sıkılaştırması sonucunda, hâlihazırda döviz büroları üzerinden yurt dışına yapılan para transferinde de denetimler artmıştır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

15 yaşından küçük ve 50 yaşından büyük umuma mahsus pasaport hamilleri 30 gün süreyle vizeden muaftır. 15-50 yaş arasındaki umuma mahsus pasaport hamilleri vizeye tabidir. Diplomatik, hizmet ve hususî pasaport hamilleri her 180 gün içinde 90 günü aşmamak kaydıyla anılan ülkeye yapacakları seyahatlerinde vizeden muaftır.

(<https://www.mfa.gov.tr/turk-vatandaslarinin-tabi-oldugu-vize-uygulamalari.tr.mfa>)

Irak'ın Ankara Büyükelçiliği tarafından “Türk iş insanları ve çalışanlarına yönelik vize sürecinin hızlandırılmasına” yönelik açıklamada bulunulmuştur. Firmalarımızın Irak vizesi almada sağlanan yeni kolaylıktan faydalanarak Irak'taki yerel distribütörleri, toptancıları, perakendecileri ve halı mağazalarını yerinde ziyaret etmelidir.

Öte yandan, Türkiye'den karayoluyla veya havayoluyla Habur/İbrahim Halil Gümrük Kapısı ile Erbil Havaalanını kullanarak Irak'a giriş yapan ancak Türkiye'deki Irak misyonlarından giriş vizesi almamış olan Türk vatandaşları, İKB'ye girişte bölge yerel gümrük idaresi tarafından

sadece bölge şehirlerinde (Duhok, Erbil, Süleymaniye, Halepçe) geçerli olmak üzere verilen 30 günlük geçici giriş izni/vizesi alabilirler.

IMH, IKBY gümrük idaresi tarafından anılan sınır kapılarında yabancılara verilen “geçici giriş izni/vizesini”, Merkeze bağlı iller (Musul, Kerkük, Anbar, Bağdat, Necef, Kerbela, Babil, Wasit, Basra vs.) için geçerli kabul etmemektedir.

Dolayısıyla, karayolu veya havayoluyla IKBY’ye bu şekilde giriş yapan Türk vatandaşları, Irak Merkezi Hükümeti’nin giriş ve oturma vizesine sahip olmadıkları için, Merkezi Irak bünyesindeki vilayetlerde çalışmaya ve bu kapsamda ikamete teşebbüs etmemelidir. Bu şekilde Merkezi Irak’a gelen kişiler yasadışı giriş yapmış kabul edilip, ceza yaptırımlarıyla karşı karşıya kalmaktadır.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Resmi tatiller tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3 – Irak’ta Resmi Tatil Tarihleri			
Tarih	Tatilin Adı	Süresi	Not
1 Ocak	Yeni Yıl	1 gün	
6 Ocak	Ordu Günü	1 gün	
16 Mart	Halepçe Katliamı Anma Günü	1 gün	
21 Mart	Nevruz	1 gün	
1 Mayıs	İşçi Bayramı	1 gün	
14 Temmuz	Cumhuriyet Bayramı	1 gün	
3 Ekim	Kurtuluş Günü	1 gün	
10 Aralık	DAEŞ’e Karşı Zafer Günü	1 gün	
25 Aralık	Noel Bayramı	1 gün	Hristiyanlar için 3 gün
1 Muharrem	Hicri Yılbaşı	1 gün	Hicri takvime göre
10 Muharrem	Aşure günü	1 gün	Hicri takvime göre
12 Rabiülevvel	Kutlu Doğum Günü	1 gün	Hicri takvime göre
1 Şevval	Ramazan Bayramı	3 gün	Hicri takvime göre
10 Zilhicce	Kurban Bayramı	4 gün	Hicri takvime göre

IMH’de resmi mesai saatleri 08:00 – 14:00 arasındadır. Bazı kurumların mesaisi 15:00’da sona ermektedir. Haftasonu tatili cuma ve cumartesidir. IKB’de kamu kurumlarında mesai saati 13:00 ila 15:00 arasında bitmektedir. Özel sektörde ise bu saatler biraz daha

esnemektedir. Resmi tatiller IKBY hükümet sitesinde ilan edilmektedir.
(<https://gov.krd/calendar-2026/>)

Yerel Saat

Irak, Türkiye ile aynı saat diliminde (GMT +03:00) bulunmakta olup ülkede yaz/kış saati uygulaması yapılmamaktadır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER

Dış Ticaret Mevzuatı

Irak, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesi değildir. Irak'ın DTÖ'ye katılım süreciyle ilgili Çalışma Grubu 13.12.2004 tarihinde kurulmuş olup henüz çok taraflı süreç devam etmektedir. Şubat 2024'te Irak Ticaret Bakanı, Irak'ın gerekli ekonomik reformları tamamlayıp iş ortamını iyileştirerek Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) katılım şartlarını gerçekleştirdiğini beyan etmiştir.

Bu kapsamda, Iraklı yetkililer DTÖ'ye katılım sürecine bağlılık gösterdiklerini beyan etseler de ülkenin ulusal mevzuatını DTÖ çerçevesine taşımak konusunda ciddi miktarda teknik yardıma ihtiyaç bulunmaktadır.

Irak'ta dış ticareti düzenleyen başlıca ulusal mevzuat şunlardır:

- 2011 tarihli ve 37 sayılı Ticaret Bakanlığı Kanunuyla anılan Bakanlık devletin genel ekonomi politikaları doğrultusunda iç ve dış ticaret politikasını düzenlemekle görevlendirilmiştir. Anılan Kanunla Irak Ticaret Bakanlığına Irak'ı kontrollü bir ekonomiden serbest ekonomiye taşıma hedefi doğrultusunda, kamu sektörü şirketlerini özel sektöre devrederek özel sektörün gelişmesine katkıda bulunmak ve buna uygun bir ortam sağlama görevi verilmiştir.

- 2010 tarihli ve 11 sayılı Yerel Ürünleri Koruma Kanunu, Irak Sanayi ve Madenler Bakanlığına, Irak ürünlerini uluslararası ticaretteki zararlı uygulamaların sonuçlarından korumak, bunlardan kaynaklanan zararlarla başa çıkmak, yerel üreticilerin

yeteneklerini artırmak ve onları yerel ve uluslararası pazarlarda rekabet etmeye hazırlamak için uygun bir ortam sağlama görevi vermektedir.

- 2010 tarihli ve 22 sayılı Gümrük Tarifeleri Kanunu çerçevesinde ithal edilen eşyadan anılan Kanun ekinde yer alan gümrük tarife tabloları ve tarım takviminde belirtilen oranlarda gümrük vergisi tahsil edilmektedir.

Bu bağlamda, yerel üreticileri korumak ve yerel ürünlerin ithal ürünlere karşı rekabetçiliklerini artırmak adına, son dönemde artan sayıda ürüne ilave vergiler ve ithalat yasakları koymak suretiyle bir takım korumacı politikalar izlense de genel anlamıyla Irak dışı açık bir ekonomiye sahiptir.

Irak, Suudi Arabistan, Rusya ve Kanada'nın ardından en fazla ham petrol ihraç eden dördüncü ülke konumunda olup ekonomisinin mal ve hizmet ithalatına dayanması nedeniyle ihracatçılar için cazip bir ülkedir. Irak pazarında, lojistik avantaja sahip yakın coğrafyadaki ülkeler ile küresel tedarikçi pozisyonundaki ülkeler etkilidir.

Irak, Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC), Arap Ligi ve ayrıca Pan-Arap Serbest Ticaret Alanı (Greater Arab Free Trade Area-GAFTA) üyesidir.

2012'de Avrupa Birliği ile Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması (TIFA) ve Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması, yine 2012 yılında ABD ile de İşbirliği Anlaşması imzalamış olup ABD ve Irak arasında 2013 yılından bu yana yürürlükte bulunan Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması da mevcuttur.

Ülke 2014 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı Tercihli Ticaret Sistemi Çerçeve Anlaşması'nın (TPSOIC Çerçeve Anlaşması) iç onay sürecini tamamlamıştır.

Ayrıca, Irak'ın Cezayir, Mısır, Ürdün, Lübnan, Umman, Katar, Sudan, Suriye, Tunus, Yemen ve Birleşik Arap Emirlikleri ile Serbest Ticaret Anlaşması bulunmaktadır. Ancak 2019 yılında Ürdün'le kısmen devreye alınan anlaşma hariç, söz konusu anlaşmaların hiçbiri halihazırda uygulanmamaktadır. Ürdün'le 2012 yılında imzalanan serbest ticaret anlaşması çerçevesinde 2019 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile altılı GTİP bazında 344 kalem üründe Ürdün menşeli ürünlere gümrük muafiyeti tanınmasının yolu açılmıştır.

Yabancı yatırımcılara koruma sağlayan, 1958 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrasına İlişkin BM Sözleşmesi (New York Sözleşmesi), 2021 yılının Mart ayında Irak Meclisi tarafından onaylanmış ve 31.05.2021 tarihinde Irak Resmi Gazetesi'nde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Gümrük Tarifeleri

Irak Merkezi Hükümeti (IMH) ile Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) arasında başta dış ticaret uygulamaları olmak üzere, gümrük prosedürleri, vergi uygulamaları ve bütçenin belirlenmesi hususlarında ihtilaflar bulunmaktadır. IKBY bazı ürünlerde IMH'nin uyguladığı gümrük tarifelerinden farklı tarifeler, ithalat yasakları veya korunma önlemleri uygulayabilmektedir. Bu durum sınır kapılarındaki kontrollerden uygunluk denetimini gerçekleştiren yetkili kurum ve kuruluşlara kadar farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

IMH, 2025 (957) sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden, 1 Ocak 2026 tarihi itibarıyla önemli gümrük vergisi artışlarını içeren yeni bir “gümrük tarife cetveli” uygulama kararı almıştır.

IMH tarafından, 2019 yılında ayrıntılı GTİP tanımlarını esas alan modern bir gümrük tarife cetveli oluşturulmasına rağmen, bu cetvele göre bir gümrük rejimi farklı saiklerle uygulanamamıştır. 2023 yılında alınan bir Bakanlar Kurulu Kararı (2023/23672) uyarınca, konteyner bazlı maktu vergiler; bazı spesifik ürünler için belirlenmiş nispi vergi oranları ve “konteynersiz ürünler” için belirlenmiş %6,5 oranını içeren karma bir düzende gümrük vergisi tahsilatı gerçekleştirmekteydi. 1 Ocak 2026 tarihinde yürürlüğe giren yeni gümrük tarife cetvelinde ise; %5, %10, %15 ve %30 gibi dört farklı oranda gümrük vergileri belirlemiş olup bu oranlar önceki gümrük vergisi oranlarına göre ciddi artışlara işaret etmektedir.

İşbu rapor ekinde **Tablo 1'de** yer verilen yeni gümrük tarife cetvelinin, uluslararası ticarete konu edilen eşyaların sınıflandırılmasında temel alınan Armonize Sitemdeki 20 Ana Bölümü

esas almakla birlikte, ayrıntılı gümrük fasıllarını (tarife satırlarını) ve GTİP kodlarını içermeyen 97 satırdan oluştuğu görülmektedir.

Diğer taraftan, Irak'ta her bir GTİP (8'li) itibarıyla “ürün adı/tanımlaması”, “vergi oranı”, “hesaplamaya esas alınacak ölçü birimi”, “belirlenen ölçü birimi için esas alınacak birim kıymet (referans kıymet)” belirlenmiştir.

Bu itibarla, Irak'ta bir ürüne tahakkuk edecek vergi miktarını belirlemek için öncelikle ihracata konu ürünün Irak Gümrük Tarife Cetvelinde hangi pozisyonda tasnif edildiğini doğru şekilde tespit etmek gerekmektedir. Irak'taki sınıflamaların teknik nitelikten ziyade günlük ticari hayatta kullanılan genel isimler ve tanımlamalarla sınıflandırıldığı görülmektedir.

GTİP tespiti yapıldıktan sonra, tahakkuk edecek verginin hesaplanmasında;

“Birim Ölçü X Birim Referans Kıymet X (Vergi oranı + İGV) = Vergi Miktarı” formülünü uygulamak gerekmektedir.

Bu çerçevede, tahakkuk edecek vergi miktarı açısından vergi oranı kadar (bazı durumlarda daha çok) “birim referans kıymet” de önem arz etmektedir. Irak'ta fatura kıymetinden bağımsız olarak gümrük vergilerinin hesaplanmasında her ürün için belirlenmiş olan “referans birim kıymet” kullanılmaktadır.

Tanımlanmış gümrük vergisi yanında, yukarıda da bahsedildiği üzere ithal edilmek istenen eşyada “yerli imalat sanayinin korunması” kapsamında ilave gümrük vergisi (İGV) söz konusu ise hesaplama sistematığı olağan vergi hesaplaması ile aynı şekildedir. Irak Merkezi Hükümeti tarafından İGV uygulanan ürünler işbu rapor ekinde **Tablo 2'de** yer almaktadır.

Menşe şahadetnamesi ve ilgili faturaların tasdik edilmemiş olması durumunda, ilgili firmadan 500.000 dinarlık güvence bedeli alınmakta ve 3 ay süre içerisinde söz konusu belgelerin tasdik edilmemesi durumunda, söz konusu bedel iade edilmemektedir.

Bir konteynerden daha az olan mallar için (parça şeklinde) ise, (1.2.2.) maddede belirtilen ürün bazlı gümrük vergisi sistemi uygulanmaktadır. Ayrıca, 20 ft konteyner için 500.000 dinar, 40 ft konteyner için ise 1.000.000 dinar tutarında konteyner vergisi alınmaktadır.

Bununla birlikte uygulamada; IMH ve IKBYS arasında ortak gümrük tarifesinin uygulanmasında yaşanan ihtilaflar devam etmekte olup bazı ürünler için İbrahim Halil/Habur sınır kapısında Irak'ın diğer gümrük kapılarından farklı gümrük vergileri uygulanabilmektedir.

Esas olarak Irak'a ithal edilmek istenen eşyalar Irak'ın bütün hudut kapılarında yeni Irak Gümrük Tarife Cetvelindeki 8'li sınıflamadaki pozisyonuna göre gümrük vergisine tabidir.

2019 yılında yürürlüğe konulan tarife cetvelinin ayrıntılar incelendiğinde, ürünlerin Harmonik Sistem (HS) 8'li açılımdaki GTİP'lerde tanımlandığı, ancak pek çok ürün tanımlamasının uluslararası standartlar dışında olduğu, bazı ürün tanımlarında marka isimlerine ve halk arasında kullanılan ifadelere yer verildiği görülmektedir. Her bir GTİP (8'li) itibarıyla “ürün adı/tanımlaması”, vergi oranı, hesaplamaya esas alınacak ölçü birimi, belirlenen ölçü birimi için esas alınacak birim kıymet (referans kıymet) belirlenmiştir.

Irak tarife cetvelindeki ürün sınıflamaları, Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki 8'li ürün sınıflamasıyla birebir örtüşmemekte olup Türk Gümrük Tarife Cetvelinde herhangi bir 8'li pozisyonda sınıflanmış bir ürünün pek çok durumda Irak Gümrük Tarife Cetvelinde başka bir pozisyonunda sınıflandığı görülebilmektedir.

Bu itibarla Irak'ta bir ürüne tahakkuk edecek vergi miktarını belirlemek için öncelikle ihracata konu ürünün Irak Gümrük Tarife Cetvelinde hangi pozisyonda tasnif edildiğini doğru şekilde tespit etmek gerekmektedir. Irak'taki sınıflamaların teknik nitelikten ziyade günlük ticari hayatta kullanılan genel isimler ve tanımlamalarla sınıflandırıldığı görülmektedir.

GTİP tespiti yapıldıktan sonra, tahakkuk edecek verginin hesaplanmasında; “Birim Ölçü X Birim Referans Kıymet X (Vergi oranı + İGV) = Vergi Miktarı” formülünü uygulamak gerekmektedir.

Bu çerçevede, tahakkuk edecek vergi miktarı açısından vergi oranı kadar (bazı durumlarda daha çok) “birim referans kıymet” de önem arz etmektedir. Irak'ta fatura kıymetinden bağımsız olarak gümrük vergilerinin hesaplanmasında tarife cetvelinde her ürün için belirlenmiş olan “referans birim kıymet” kullanılmaktadır.

Tanımlanmış gümrük vergisi yanında, yukarıda da bahsedildiği üzere ithal edilmek istenen eşyada “yerli imalat sanayinin korunması” kapsamında İGV söz konusu ise hesaplama sistematığı olağan vergi hesaplaması ile aynı şekildedir.

İç Vergiler

Kurumlar Vergisi

Irak'ta vergi yasalarının ana kaynağı 22.11.1982 tarihli ve 113 sayılı Federal Gelir Vergisi Kanunu'dur. Bu Kanun 2003 yılında değişikliğe uğramıştır.

Federal Gelir Vergisi Kanunu'na göre, kurumlar vergisi oranı %15'tir. Ancak, 2010 yılının Mart ayında yürürlüğe giren Petrol ve Gaz Kanunu uyarınca, Irak'ta gaz ve petrol

sektörlerinden yabancı şirketlerce elde edilen kazançlar için kurumlar vergisi oranı %35'e çıkarılmıştır.

Irak Merkezi Hükümeti (IMH)'de şirket kurulumu veya şube tescil işlemlerini tamamlayan bir yabancı şirket, Genel Vergi Komisyonuna giderek kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis ettirmeli ve her yıl Arapça ve Irak Tekdüzen Muhasebe Sistemine uygun olarak hazırlanması gereken yıllık mali tablolarını mayıs ayı sonuna kadar vergi idaresine sunmalıdır. Kurumlar vergisi, mükellefin mali tablolarına göre muhasebe kazançları üzerinden hesaplanmaktadır.

IKB'de firmaların Maliye ve Ekonomi Bakanlığı Vergiler Genel Müdürlüğüne kaydolması zorunluluğu bulunmakta olup IMH ile aynı şekilde 113 sayılı Federal Gelir Vergisi Kanunu'na göre vergiler tahsil edilmektedir. 26/2007 sayılı Kanun (IKB) ile bölgede faaliyet gösteren firmaların karlarından %15 oranında gelir vergisi alınmakta olup, firmaların elde ettiği gelirlere ilişkin beyannamelerini her sene mart ayı içerisinde anılan kuruma sunmaları gerekmektedir.

Bununla beraber, IKB'de yanlış/yanıltıcı beyan sunma, mali kayıtları saklama ve vergiyi ödemekten kaçınma durumlarında gelir vergisi %50 artırımlı olarak uygulanmaktadır. Olası gecikmelerde de gelir vergisi %10 artırımlı olarak tahsil edilmektedir.

Ayrıca, IKBY Bakanlar Kurulunun 08.10.2019 tarih ve 7341 sayılı kararında, gelir ve kar azaltıcı yönde hile yapan firma sahipleri için dava açılacağı ve dava mahkemedede inceleninceye kadar firma sahibine yurt dışı çıkış yasağı getirileceği ifade edilmektedir.

Kişisel Vergilendirme

Irak'ta çalışanların yıllık net gelirlerinin tabi olduğu vergi oranları; 250.000 dinara kadar %3, 250.001-500.000 dinar arası %5, 500.001-1.000.000 dinar arası %10, 1.000.001 dinar ve üzeri için ise %15 şeklindedir.

Kişisel gelir vergisi Irak vatandaşı olup olmadığına bakılmaksızın, Irak'ta gelir elde eden tüm çalışanlara tatbik edilir. Asıl ücret dışında elde edilen diğer kazançlar da vergi matrahına dahildir.

Vergi Mukimliği

Federal Gelir Vergisi Kanunu'nda "Vergi Mukimliği (Tax Residence)" kavramı tanınmamaktadır. Irak'ta elde edilen tüm gelir, çalışanın Irak'ta yerleşik olup olmamasına bakılmaksızın Irak'ta vergilendirilir.

Genel itibariyle, eğer sözleşmeler Irak'ta yapılmış, hizmetlerin bedeli bir Irak bankasına yatırılmış ya da hizmetler fiziksel olarak Irak'ta verilmişse, Irak vatandaşı olmayan yabancıların Irak içerisinde ticari faaliyet içerisinde bulunduğu varsayılmaktadır. Bu durum hizmetlerin bir acente vasıtasıyla sağlanmış olması halinde de geçerlidir.

İlgili mevzuatında özel olarak sayılan ve/veya Irak'ta gerçekleştirilen montaj, danışmanlık, bakım, mühendislik hizmetleri ve diğer tamamlayıcı işler ise bir ya da birden fazla sözleşme konusu olup olmadığına bakılmaksızın Irak'la yapılan ticaret faaliyet kapsamında değerlendirilmektedir.

Irak içerisinde ticari faaliyette bulunan bir kuruluş, Irak'ta tescil edilmeli, vergi komisyonuna kaydolmalı ve vergi borcu bulunup bulunmadığına dair belge almalıdır. Sözleşme yapılması halinde, tarafların vergi ödemekle mükellef olup olmadıklarının veya teminat alınıp alınmaması hususlarının belirlenmesi için bahse konu sözleşme vergi dairesine gönderilmelidir.

Mevzuatta Irak'ta çalışmanın herhangi bir asgari limiti belirlenmediğinden, tek bir gün çalışma bile Irak'ta gerçekleştirilen ticari faaliyet kapsamında değerlendirilebilmektedir.

Vergilendirilebilir Gelir: Vergilendirilebilir gelir, toplam gelirden uygun görülen giderlerin çıkarılması suretiyle elde edilir. Genellikle kaynağı ne olursa olsun tüm gelirleri içerir. Federal Gelir Vergisi Kanunu'na göre, vergilendirilebilir gelirin elde edilmesinde yapılan harcamalar, vergilendirilebilir gelirden düşülebilir.

Federal Gelir Vergisi Kanunu'nun 2'nci maddesi, Irak'ta vergiye tabi gelir türlerini geniş bir yorumla tanımlamaktadır. Buna göre aşağıdaki durumlarda elde edilen gelirler Gelir Vergisine tabidir.

- Ticari bir faaliyetten veya sözleşmeler, taahhütler veya tazminatlar dahil olmak üzere, ticari doğası olan uğraş veya mesleki faaliyetlerden elde edilen karlar,
- Tahvil veya hisse senedi alımından elde edilen faiz, komisyon, indirim ve karlar,
- Kanun ile istisna getirilmemiş ve Irak'ta herhangi bir vergiye tabi tutulmamış diğer kaynaklar.

Anılan kanunun 5'inci maddesi ise, “faturanın yeri dikkate alınmaksızın Irak'ın içinde veya dışında doğan verginin Iraklı kişiye tahakkuk ettirileceği” hükmünü haizdir. Burada “kişi” kavramı, şahısların yanı sıra şirketler, yabancı şirketlerin şubeleri gibi tüzel kişileri de kapsamaktadır. Irak'ta yerleşik olmayanların Irak'ta doğan gelirleri de vergiye tabidir.

Kaynakta Vergi Kesintisi ve Temettü: Irak, stopaj vergisi ve vergi kesintileri konusunda karmaşık bir yasal çerçeveye sahiptir. Uygulamada az sayıda nihai stopaj vergisi vardır. Bunların başında yabancı taraflarla yapılan sözleşmelere ilişkin 2008 tarihli 2 No'lu Talimat ve yukarı akım (upstream) petrol ve gaz sözleşmelerine ilişkin 2011 tarihli 5 No'lu Talimat kapsamına giren sözleşmeler gelmektedir. Yabancı şirketlerden alınan temettüler ise gelir vergisine tabidir.

Faiz: Yabancı kurumsal hissedarlara ödenen faizler vergilendirilmez. Iraklı bir limited şirket veya şubesinden Irak'ta ikamet etmeyen bir kişiye yapılan faiz ödemelerine %15'lik bir vergi uygulanır.

Kiralar ve Telif Hakları: Yabancı kurumsal hissedarlara ödenen fikri hak bedelleri vergilendirilmez.

Iraklı ve Yabancı Şirketler Arasındaki Sözleşmelerde Stopaj Kesintisi: Vergi kesintilerine ilişkin temel hükümler, 2008 tarihli 2 No'lu Talimat ve müteakip değişikliklerde hükme bağlanmıştır. Buna göre, vergi idaresinin yüklenicinin vergiden sorumlu olup olmadığını belirlemesi ve sorumluluk varsa kesinti oranını teyit etmesi için yabancı tedarikçilerle yapılan sözleşmelere ilişkin bilgiler vergi idaresine bildirilmelidir.

Belirli sözleşmelerde, toplam ödemenin %10'una kadar işveren/ihaleyi veren tarafından kesinti yapılabilir. Yapılan kesinti vergi idaresine aktarılır. Yüklenici, vergi borcu olmadığına dair belge getirene kadar söz konusu miktar alıkonulur. Bahse konu talimat uyarınca, sözleşmenin tamamlanmasından itibaren 90 veya 180 gün geçmesine rağmen vergi borcu bulunmadığına dair yazının vergi idaresine ibraz edilmemesi halinde, yapılan kesinti irat olarak kaydedilebilir.

Kamu sektörü tarafından yapılan ve genellikle %5 vergi kesintisi içeren ödemeler dışında, İKBY'de vergi kesintileri tutarlı bir şekilde uygulanmamaktadır.

Petrol ve Gaz Sözleşmeleri: 2011 tarihli ve 5 sayılı Yönerge ve müteakip değişiklikler, Petrol ve Gaz Vergisi Kanunu'nun uygulandığı taşeronların, petrol sözleşmeleri için brüt tutarlarının %7'si oranında sözleşme ödemelerinde vergi kesintisine tabi tutulmasını öngörmektedir. Petrol dışı sözleşmeler için bu oran %3,3'tür.

Serbest Bölgeler

Serbest Bölgeler Genel Komisyonu Maliye Bakanlığı'na bağlıdır. 19.10.1998 tarihli ve 170 sayılı Kararname uyarınca;

- Serbest bölgelerde gerçekleştirilen yatırım projeleri ve kullanılan sermaye, kar ve faiz kazançları, gelir vergisinden, damga vergisinden ve diğer tüm vergi ve harçlardan muaftır.
- Serbest bölgelerde yürütülen ihracat ve ithalat faaliyetleri (Irak iç piyasasına satılanlar da dahil olmak üzere) hiçbir kısıtlamaya tabi değildir.
- Irak vatandaşı olmayan çalışanların kazançları gelir vergisinden muaftır.
- Irak vatandaşlarının kazançlarının %50'si gelir vergisinden müstesnadır.

Vergi Anlaşmaları: Irak'ın şu anda yürürlükte olan herhangi bir vergi anlaşması bulunmamaktadır. Irak'ın Arap Ekonomik Birliği Konseyiyle imzaladığı bir anlaşması olmasına rağmen fiiliyatta yaygın olarak uygulandığı görülmektedir.

“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması” 17 Aralık 2020 tarihinde imzalanmıştır. Anılan Anlaşmanın Türkiye’de iç onay süreçleri tamamlanmıştır. Irak’ta da iç onay sürecinin tamamlanmasının ardından bu anlaşmanın yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

Dolaylı Vergiler (Gümrük Vergisi, Özel Tüketim Vergisi, KDV, Çevre Vergileri vb.)

KDV: Irak beş yıldızlı otellerdeki konaklamalarda, tütün ve alkollü içeceklerde, seyahat biletleri ve arabalarda genel satış vergisi tahsil etmekte olup, bunun dışındaki ürünlerde herhangi bir satış vergisi bulunmamaktadır.

Damga Vergisi: 71 sayılı ve 2012 tarihli Damga Vergisi Kanununa göre, sözleşme bedelinin %0,2’sinin damga vergisi olarak ödenmesi gerekmektedir. Uygulamada, özel şirketlerle yapılan sözleşmelerde damga vergisi ödenmemektedir.

Ancak, sözleşmenin dava konusu olması halinde taraflarca damga vergisi ödenmektedir. Kamu ile yapılan sözleşmelerde ise muafiyet söz konusu değilse sözleşmenin imzalanması sırasında damga vergisi tahsil edilmektedir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Irak’ta yerel ürünler ile Irak Devleti tarafından gerekli görülen ithal ürünler için Irak standartlarının akreditasyonu, yayımlanması, gözden geçirilmesi, değiştirilmesi ve iptal edilmesi, referans kılavuzların hazırlanması ve talep eden kullanıcılara satılması ile standartlar alanında Arap ülkelerindeki ve uluslararası gelişmelerin takip edilerek gerekli düzenlemelerin yapılması Irak Planlama Bakanlığı’na bağlı Merkezi Standardizasyon ve Kalite Kontrol Kurumunun (COSQC - <http://www.cosqc.gov.iq>) görevidir.

Irak’a ithal edilen tüm ürünlerin COSQC tarafından belirlenen standartlar ve teknik özellikleri taşınması zorunludur. Gümrük kapılarında yapılacak denetimlerde ilgili standart ve/veya teknik özellikleri sağlamadığı tespit edilen ürünlerin ülkeye girişi engellenebilmektedir.

IKBY’de ise COSQC tarafından belirlenen standartlara uyumlu bir çerçevede mezkur alanlarda IKBY Standardizasyon ve Kalite Kontrol İdaresi (KSQCA) yetkilidir.

Irak’ın ürün güvenliği ve denetimi politikalarında önemli bir yer tutmakta olan SÖİ (Sevk Öncesi İnceleme) IMH ve IKBY arasında yeknesak bir uygulama çerçevesinde yürütülmektedir. Bu durum ise ürün güvenliği ve piyasa gözetimi konusunda yeterli altyapısı bulunmayan ülkenin gerek dış ticaret işlemlerinin hızlı bir şekilde yürütülmesinde gerek iç piyasanın doğru bir şekilde denetlenmesi hususunda gerekli eşgüdümün sağlanamaması sonucunu doğurmaktadır.

COSQC, sevk öncesi inceleme kapsamında uygunluk değerlendirme ve belge düzenlenmesi hususunda B.V Bureau Veritas, Intertek, Applus, TÜV Austria, TÜV Rheinland Middle East, TIC Quality Control, LOX Quality Control isimli şirketleri yetkilendirmiştir.

IKBY'nin uygunluk değerlendirme alanında yetkilendirdiği Intertek firması ile sözleşmesi devam etmektedir. Ancak, IKBY 2017 yılında özel bir iştirak olarak kurulmuş olan ve halihazırda İbrahim Halil, Hacı Ümran, Erbil Uluslararası Havalimanı, Serzeri ve Fişhabur sınır kapılarında aktif olarak faaliyet göstermekte olan New Standart Company tarafından uygunluk denetiminin yapılması yönünde karar almış olup, SÖİ'ye tabi ürün listesini çok büyük bir oranda azaltmıştır. Bu kapsamda uygunluk denetimi ve kalite kontrol işlemleri Türkiye-Irak sınır kapılarında ve Erbil Uluslararası Havalimanı'nda New Standart Company tarafından yapılmaktadır. (<https://newstandardlab.com/>)

Diğer taraftan, IMH'ye bağlı olan COSQC tarafından uygulanan teknik kriterlere riayet edildiği bildirilse de çoğu zaman New Standart Company tarafından yapılan uygunluk denetimi sonucunda verilen belgeler ve laboratuvar tahlil sonuçları IMH gümrük bölgesine girişte yapılan denetimlerde kabul edilmeyerek tekrar tahlil edilmek üzere eşyadan numune alınarak Bağdat'a gönderilmek istenmektedir. Bu durum dış ticaret işlemlerinde aksamalara sebebiyet vererek zaman ve maliyet noktasında ihracatçılarımıza sorun yaratabilmektedir.

Bu çerçevede, uygunluk değerlendirme alanında IMH ile IKBY'nin farklı kuruluşları yetkilendirmesinin, Irak'a ihracat yapan firmalarımızın geçişlerde sıkıntılar yaşamasına neden olabileceği değerlendirilmektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Sevk Öncesi İncelemeye (SÖİ) Tabi Ürünler:

COSQC "Sevk Öncesi İnceleme" programı çerçevesinde, beş ürün grubunda yer alan birçok ürünün ithalatında sevkiyat öncesinde uygunluk tespiti ile "Uygunluk Belgesi" düzenlenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Bu kapsamda, "gıda maddeleri", "kimyasallar", "mühendislik ürünleri", "tekstil" ve "inşaat malzemeleri" ürünlerinde SÖİ çerçevesinde Irak'a ihracat öncesinde Uygunluk Belgesi temin etmek zorunludur.

Diğer taraftan, IKBY tarafından 12.05.2012 tarihlerinde uygulamaya konan “Sevk Öncesi İnceleme–SÖİ” programı çerçevesinde, 3 ürün grubunda yer alan ürünlerin ithalatında sevkiyat öncesinde uygunluk tespiti ile “Uygunluk Belgesi” düzenlenmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

- Giyim ve deriden mamul eşya
- Araç yedek parçaları ve lastikler
- Demir ve çelikten levhalar

Bu üç sektör dışında kalan tüm sektörlerin denetimi ve incelenmesi, NSC tarafından yapılmaktadır. Uygunluk Belgelerinin kontrolü gümrük kapılarında yetkili gümrük otoritesi tarafından yapılmaktadır.

Yetkili Gözetim Şirketleri: COSQC, sevk öncesi inceleme kapsamında uygunluk değerlendirme ve belge düzenlenmesi hususunda B.V Bureau Veritas, Intertek, Applus, TÜV Austria, TÜV Rheinland Middle East, TIC Quality Control, LOX Quality Control isimli şirketleri yetkilendirmiştir.

Irak’ta ithalat denetimleri gümrük kapılarında Maliye Bakanlığı Gümrükler Genel Komisyonu (<https://customs.mof.gov.iq/>) tarafından yürütülmektedir. 1984 tarihli ve 23 sayılı Irak Gümrük Kanunu’na Arapça olarak anılan sayfadan ulaşılabilir. Ayrıca, aynı sayfada gümrüklere ilişkin yeni talimat ve düzenlemelerin duyurusu da yapılmaktadır.

IKBY’nin uygunluk değerlendirme alanında yetkilendirdiği Intertek firması ile sözleşmesi devam etmektedir. Ayrıca, uygunluk denetimi ve kalite kontrol işlemleri Türkiye-Irak sınır kapılarında ve Erbil Uluslararası Havalimanı’nda New Standart Company tarafından yapılmaktadır.

Piyasa Gözetimi ve Denetimi: Irak’a ithal edilen ürünlerin güvenlik/güvenilirlik şartlarına uygunluğunun denetimi genellikle ithalat aşamasında yapılmakta olup, yerli ve ithal ürünler için piyasa gözetimi ve denetimi yaygın değildir. Diğer taraftan; etiket, işaret, ambalaj ve belge kontrolü ile gerektiğinde teste başvurmak suretiyle piyasa gözetimi ve denetimini gerçekleştirmek görev alanlarına göre çeşitli bakanlıklar ve kamu kurumlarının sorumluluğundadır.

Diğer: İlaç, takviye edici gıda ve medikal ekipman ile cihazların ihracatı için IKBY Medikal Kontrol Kurumundan (KMCA) izin alınması gerekmektedir. Bu çerçevede, söz konusu sektörlerde faaliyet gösteren üreticiler doğrudan veya IKBY’deki ithalatçıları aracılığı ile KMCA’ye başvurarak üretici ve ürün kayıtlarını yaptırmalıdır. İhracat sürecinde ise ürünlerin İbrahim Halil sınır kapısına ulaşmasını müteakip, IKBY Sağlık Bakanlığı laboratuvarlarında testi yapılmaktadır. Test ürüne göre değişmekle birlikte 5 gün ila 30 gün içerisinde sonuçlanmakta, test ücreti ise sevkiyattaki parti başına için 500 ila 1000 dolar arasında tutmaktadır. Her ne kadar test sonuçlanmadan önce ürünlerin IKBY’ye girişine izin verilse de, ürünler gümrükteki depolarda veya ithalatçının deposunda bekletilmekte, test sonuçları ile birlikte ilgili barkodlu etiketler çıkınca piyasaya sunulmasına izin verilmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Irak'ta, ambalaj, paketleme ve etiketleme konusundaki düzenlemeler Merkezi Standardizasyon ve Kalite Kontrol Kurumu (COSQC) yönergeleri ile düzenlenmektedir. Irak'ta ürün etiketlerinin Arapça veya hem Arapça hem de İngilizce olması zorunludur.

Bu hususta özellikle gıda ürünlerinde etikete büyük önem verilmekte olup, gıda ürünlerinin ambalajlarının üzerinde; ürünün adı, içindekiler listesi, net ve brüt ağırlık (metrik sistem), üretici/paketleyici/dağıtıcı/ithalatçı/ihracatçı/satıcının adı ve adresi, menşei ülke, parti numarası, üretim ve son kullanma tarihi, kullanım talimatları ve ürün adedi bulunmak zorundadır.

Raf Ömrü: Üç ay veya daha kısa raf ömrüne sahip ürünler için; üretim ve son kullanma tarihleri yalnızca üretici firma tarafından doğrudan tüm bireysel paketlerin üzerine kalıcı mürekkeple basılmış, kazınmış veya kabartma ile işlenmiş olmalıdır. Orijinal etiket zorunlu olup, çıkartma ile belirtilmiş son kullanma tarihi kullanılmasına izin verilmemektedir. Bu ürünler için üretim ve son kullanma tarihi gün, ay ve yıl olarak belirtilmelidir.

Üç aydan uzun raf ömrüne sahip ürünler için; ürün ambalajında üretim ve son kullanma tarihi sırasıyla ay/yıl olarak belirtmelidir. Üretim tarihi için ayın ilk günü, son kullanma tarihi için ayın son günü dikkate alınır. Birden fazla parça içeren ambalajlar için raf ömrü bilgisi her bir ürünün dış ambalajına basılmalıdır. Ayrıca, raf ömrü 1 yıl üzerinde olan malların raf ömrünün yarısını, raf ömrü 1 yıl ve daha kısa olan ürünlerin raf ömrünün üçte birini geçmiş olması durumunda ülkeye girişine izin verilmemektedir.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarette teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden

katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikengel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

Irak uygulamaları: Gerek belge başvuru ücretlerinin yüksekliği, gerekse de ihracatçılar için ilave zaman kaybına yol açması (incelemeye tabi ürünler için her sevkiyat öncesinde belge temin edilmesi gerekebilmektedir) sebebiyle Sevk Öncesi İnceleme-SÖİ uygulaması bir teknik engel oluşturmaktadır.

Irak'ta SÖİ uygulamasına geçildiği tarihten bu yana Türk Standartları Enstitüsü (TSE)'nin sürece dahil edilmesine yönelik Irak kurumları nezdinde girişimler sürmektedir.

Esasen, 4 Mayıs 2018 tarihinde imzalanan ve iki ülkede de onay süreçleri tamamlanan TürkiyeIrak Karma Ekonomik ve Teknik İşbirliği Komitesi (KEK) 18. Dönem Toplantısı Mutabakat Zaptında TSE'nin Irak'a Türkiye'den gerçekleştirilecek ihracatta sevk öncesi inceleme işlemini gerçekleştirmek üzere tek yetkili olarak tanınması kararlaştırılmıştır. Ancak geçen süreçte Irak tarafında bu yönde somut bir adım atılmamıştır.

Diğer taraftan, Irak'ın DTÖ'ye taraf olmamasının doğal bir sonucu olarak, uyguladığı ticaret politikasında ithalat yasakları ve ciddi vergi artışlarını yaygın olarak kullanması, çoğu zaman karşımıza çıkan diğer engeller olarak görülmektedir. İMH ve İKBY Yönetimleri birbirlerinin aldıkları ithalat yasağı kararlarını, kotaları veya vergi artışlarını yeknesak bir şekilde uygulamamaktadır.

Konuya ilişkin bir diğer örnek ise ithalat vergilerine esas olan referans kıymetlerdeki artış oranlarıdır. Söz konusu referans kıymet birim tutarlarında yapılan artışlar ile gümrük vergileri arttırılmadan, ödenecek gümrük vergi tutarlarında artışa gidilebilmektedir.

KAYNAKÇA

1. ITC TRADEMAP: <https://www.trademap.org/Index.aspx>
2. T.C. TİCARET BAKANLIğI
3. TÜRKİYE İHRACATÇILAR MECLİSİ

YASAL UYARI: Bu rapor Birliğimiz uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Birliğimiz hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz. Birliğimizin yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.